

Томчаковська Ю. О.

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Національного університету «Одеська юридична академія»

Строченко Л. В.

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов
Національного університету «Одеська юридична академія»

Томчаковський О. Г.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Одеська юридична академія»

СТРУКТУРА АНАЛІЗУ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВОГО ТЕКСТУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕМАТИКИ

У статті розглянуто структуру аналізу наукового тексту юридичного спрямування, яка складається із розгляду його композиційних особливостей, лексико-синтаксичних характерних рис та функції полікодових елементів. Кожна зі структурних частин, що виділяються в архітектоніці тексту, виконує свою особливу функцію, несе певне когнітивно-дискурсивне навантаження як у рамках самого тексту, так і в контексті наукової комунікації загалом. Своєрідним проявом інтертекстуальності в науковому тексті можна вважати пряме цитування, експліцитний характер посилань на думку тих чи інших вчених, спростування цієї думки, згоду з нею або її коментування. Лексичні особливості наукового стилю зумовлюють абстрактно-узагальнений характер викладу, який реалізується насамперед у широкому вживанні абстрактної лексики, та підкреслену точність висловлювання, яка досягається вживанням спеціальних термінів, у нашому випадку – юридичних. До синтаксичних характеристик наукового тексту належить послідовна побудова фактів, пов'язаних між собою, що досягається завдяки першій синтаксичній особливості – використанню складних форм сполучників та прислівників, вставних слів, а також виключення зі структури речення суб'єкта дії (агенса), оскільки пізнання світу у науковій мові представляється в узагальненій формі – як колективної творчості. Цьому відповідає широке використання пасивного стану дієслова. Полікодовий характер наукового тексту ґрунтується на кодуванні інформації з використанням знаків двох різних систем (вербальної та паравербальної, зокрема, іконічної). Використання полікодових елементів у досліджених статтях (таблиці, графіки, рисунки) сприяє досягненню основної мети дослідження. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в аналізі виокремлених особливостей наукового юридичного тексту в межах когнітивної наукової парадигми.

Ключові слова: науковий юридичний текст, композиція, лексико-синтаксичні особливості, полікодовість, термін.

Постановка проблеми. Науковий текст займає особливе місце у соціальній комунікації. Наукове знання є основою наукової мови, яка зафіксована у формі тексту. Знання є набором відомостей, а не випадкових фактів, які об'єднані у процесі пізнання у певну злагоджену систему. Процеси глобалізації, демократизації суспільного життя, відкритість і доступність останніх досягнень світової науки дозволяють величезній кількості

людей отримувати і обмінюватися науково-технічною інформацією.

Як відомо, англійська мова протягом тривалого часу є міжнародною мовою науки. Вона використовується під час проведення міжнародних конференцій та семінарів, нею публікуються наукові дослідження авторів із різних країн. Усе це свідчить про те, що задля повноцінної наукової комунікації необхідним та актуальним

є вивчення особливостей англомовного наукового стилю.

Аналіз останніх досліджень. На сьогодні є чимало розвідок [5; 7; 8], присвячених вивченню функціонально-стилістичних різновидів наукових, професійно-орієнтованих та комерційних текстів, що функціонують під узагальненою назвою *мова для спеціальних цілей* (*Language for Secific Purposes*). *EAP / English for Academic Purposes*, що виокремилась із більш загальної мови для спеціальних цілей як її функціонально-стилістичний різновид, поділяється на мову для загальних наукових цілей (*EGAP / English for General Academic Purposes*) та мову для спеціальних наукових цілей (*ESAP / English for Specific Academic Purposes*). Останній займається уточненням принципів логічної організації наукових текстів, встановленням їх структурної тотожності та відмінності, виявленням їх лексичних, граматичних та стилістичних особливостей у різних галузях наукового знання.

Саме в межах другого напрямку виконане наше дослідження, яке сфокусовано на аналізі англомовного наукового тексту юридичної тематики.

Наукові тексти створюються з метою формування певної системи відображення дійсності – опису предмета, явища, системи знань, докази існування чогось: об'єкта, зв'язку між об'єктами або відсутності цього зв'язку.

Загальними характеристиками наукового стилю є його інформативна насиченість, логічність побудови, прихована емоційність, узагальнено абстрактний характер викладу, смислова точність і об'єктивність, а також ясність і зрозумілість, що впливають з цих особливостей. Вищезазначені особливості визначають вибір мовних засобів [2; 3].

Оскільки наше дослідження сфокусовано на наукових текстах юридичної тематики, зупинимося на особливостях мови права, яку визначають як «цілісну комунікативно-галузеву підсистему літературної мови з певним набором характерних лінгвостилістичних і структурно-жанрових ознак, зумовлених специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній» [1, с. 24].

Мова юридичної науки вирізняється логічністю (дані – аналіз – висновки), об'єктивністю (наукові факти), аргументованістю й обґрунтованістю, побудованих на фактологічній точності, достовірності, конкретності, узагальненості (факт – типові явища – закономірності), абстрагованості (високий рівень наукової абстракції), офіційністю

(оприлюднення, опублікування), стандартизованістю (меншою, ніж в офіційно-діловому стилі), точністю, послідовністю, докладністю [1, с. 28].

Метою даного дослідження є огляд структури аналізу англомовного наукового тексту на матеріалі наукових статей юридичної тематики. Об'єктом дослідження є англомовні наукові тексти з юриспруденції. Предмет дослідження складають лексичні, граматичні та стилістичні особливості англомовних наукових текстів з правознавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз будь-якого тексту розпочинається із визначення функціонального стилю, до якого він належить, та його мети.

Науковий стиль мовлення призначений для передачі об'єктивної інформації про природу, людину та суспільство. Метою цього функціонального стилю можна назвати опис законів, виявлення закономірностей, опис відкриттів, навчання тощо. В узагальненому сенсі основна його функція – повідомлення інформації, і доведення її істинності [4]. Отже, найважливіше завдання наукового стилю – пояснити причини явищ, повідомити, описати суттєві ознаки, властивості предмета наукового пізнання.

Науковий текст загалом є результатом наукового дослідження з характерними для нього особливостями усної та письмової комунікації. Усна наукова комунікація представлена такими жанрами: наукова доповідь, лекція, дискусія. Письмова форма представлена наступними жанрами: монографія, підручник, стаття, рецензія, інструкція, реферат, тези. Залежно від форми спілкування жанри розрізняються за тематикою та структурними особливостями, переважанням тих чи інших мовних засобів, порядку їх слідування тощо [6].

Як ми вже зазначали вище, матеріалом цього дослідження обрано англомовні наукові статті юридичної тематики [9–12]. Структура аналізу будь-якого наукового тексту повинна складатися із розгляду його композиційних особливостей, лексико-синтаксичних характерних рис та функції полікодових елементів.

Специфіка наукового тексту обумовлена насамперед його функціонально-прагматичним призначенням. З одного боку, він повинен служити засобом зберігання та передачі у вербальній формі наукових знань, результату пізнавального досвіду (як практичного, так і теоретичного), фіксувати картину світу з позицій якоїсь науки через опис основних категорій, концептів чи понять цієї науки та розкриття існуючих між ними різних типів зв'язків та взаємовідносин, сприяти

збагаченню та розвитку наукових знань. З іншого боку, він повинен переконати читача в достовірності створюваних та викладених автором наукових знань, у правильності наукового погляду автора на суть наукових понять і в істинності встановлюваних між ними взаємин. Особлива логіка представлення та розподілу наукової інформації у тексті відрізняє науковий текст з інших типів тексту. Ця властивість знаходить своє вираження у особливій структурно-композиційній організації тексту, тобто у його архітектоніці.

У сучасній науковій традиції англomовна стаття має такі структурні компоненти: заголовок (*title*), інформація про автора (*information about the author*), особисті дані про автора (*biographical data*), анотацію (*abstract*), ключові слова (*key words*), вступ (*introduction*), основну частину (*materials and methods*), обговорення (*results, discussion*), висновок (*conclusion*), список використаної літератури (*references*). Слід зазначити, що додаток (*appendix*) та подяка (*acknowledgements*) є факультативними компонентами наукової статті. Текст статті розбитий на компоненти, причому кожен компонент представлений окремою рубрикою та пронумерований.

Очевидно, що кожна зі структурних частин, що виділяються в архітектоніці тексту, виконує свою особливу функцію, несе певне когнітивно-дискурсивне навантаження як у рамках самого тексту, так і в контексті наукової комунікації загалом.

Окремі композиційні компоненти у свою чергу також мають різновиди. Так, розрізняють анотації двох типів: тематичну та інформативну. Тематична анотація перераховує основні питання, не розкриваючи результатів дослідження. Інформативна анотація повідомляє не тільки про питання, що розглядаються в дослідженні, а й про отримані результати і, якщо необхідно, про перспективи дослідження. Зазначимо, що проаналізовані статті мають саме другий тип анотацій, наприклад,

“Given the lack of research on this segment of private policing, important exploratory findings are presented which can be used as the foundations of further research in this rarely investigated sector. The paper illustrates the dominance of older men in second careers among private investigators, the dominance of fraud investigation as the most common work undertaken and limited involvement in surveillance” [9];

“The damage-oriented approach clarifies the reasons for the different moral and legal status between persons in need of international protection, who have already reached the territory of the country of refuge

and those who have not. The former are qualified as the holder of the subjective right not to be exposed to the dangers they have fled from, while the latter can in principle only appeal to the compassion and humanity of possible helpers. However, the boundary between “inside” and “outside” shifts according to the expansion of the de facto sphere of power of the acting person or state” [11].

Ще одна характерна риса наукової статті – наявність посилань – дозволяє констатувати той факт, що в науковому тексті в найбільш яскравій формі практично завжди експліцитно, досить інтенсивно і своєрідно проявляється така властивість тексту, як інтертекстуальність. Своєрідним проявом інтертекстуальності в науковому тексті можна вважати пряме цитування, експліцитний характер посилань на думку тих чи інших вчених, спростування цієї думки, згоду з нею або її коментування, наприклад,

“Ethics deals with moral responsibility, which presupposes a conscience. However, only natural persons and no collectives have a conscience. From this follows that the state cannot be considered as the addressee of ethical requirements. Refugee ethics, therefore, turn not to the state, but to the individuals who work in and for the state (contrary: Funke 2017, p. 537 with further references)” [11].

“Since 2012 there has been very little change, despite this expectation and legal framework to bring witnesses to court having been implemented for just under five years. Even acknowledging the size of the population required to adopt, adapt to and embrace the laws, it nonetheless remains of concern that the reforms have not seen any marked shift (see Long, 2013: 136). The failure to increase the appearance rate of witnesses in any discernible way caused some commentators to note that the 2012 Amendments merely added red tape and procedural ‘fluff’ to an already deficient and inefficient trial process (see Zhao, 2015: 72)” [12].

Наступним етапом аналізу наукового тексту є розгляд його лексичних параметрів.

Першу лексичну особливість наукового стилю можна позначити як абстрактно-узагальнений характер викладу, який реалізується насамперед у широкому вживанні абстрактної лексики, наприклад:

“The main reason for the absence of celebrations is the decision by the United Kingdom to leave the Customs Union. This has raised questions about the role of the Customs Union in the future relationship between the EU and the United Kingdom. 2 Although the primary effect of this situation may be of an eco-

monic **nature**, we should not forget that the Customs Union has historically also been valued as a 'tool for peace'" [10].

Другою лексичною особливістю є підкреслена точність висловлювання, яка досягається вживанням спеціальних правничих термінів, наприклад,

"Given the commercial side of **private investigation** (often referred to as **private detectives and investigators**) has had a long history of controversy, this lack of attention would seem surprising (see for example Weiss 1978). In the UK, there have been a series of scandals that have involved private investigators, most notably, the use of **illegal surveillance** and **blagging** methods to secure private information for the tabloid press and for clients" [9].

"A **witness** shall appear before a **people's court** to **give testimony** where the **public prosecutor**, the party concerned or the **defender** or agent ad litem has objections to the testimony of a witness, and the testimony of the witness has material impact on **case conviction** and **sentencing**, and the people's court deems it necessary to ask the witness to appear before the court" [12].

До синтаксичних характеристик наукового тексту належить послідовна побудова фактів, пов'язаних між собою, що досягається завдяки першій синтаксичній особливості – використанню складних форм сполучників та прислівників, вставних слів, наприклад:

"**But even though** legislation governing the Customs Union is in the hands of the EU, the European legislator has to take numerous international instruments governing international trade into consideration, and these instruments will be evaluated in this context. **On the one hand**, EU customs and foreign trade law have been shaped **primarily** by the provisions of the World Trade Organization (WTO), **in particular** the General Agreement on Trade and Tariffs (GATT) 1994, while the Trade Facilitation Agreement (TFA) is also of particular relevance when it comes to trade facilitation and the growing recognition of this in the legislative procedure. **On the other hand**, the EU also has to take account of the World Customs Organization (WCO) **with regard to** the customs-specific provisions introduced through the Revised Kyoto Convention (RKC), adopted in 2006, and the SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade (SAFE Framework), adopted in 2005" [10].

Логічного викладу матеріалу в науковому стилі досягають за допомогою таких синтаксичних прийомів, як прості речення з ускладнювальними конструкціями: вставними словами та словоспо-

лученнями (*however, on the one hand, according to, etc.*). Також, відносно часто зустрічаються складні речення зі сполучниками, що вказують на зв'язок між ними (*because, therefore, while, etc.*).

В англійській мові існує кілька видів зв'язку між частинами академічного тексту, які знаходять своє відображення і в проаналізованому матеріалі: посилення (reference) – займенники ("it", "this", "there", etc.), які замінюють або вказують на інші слова або частини тексту; заміщення (substitution) – заміщення слова чи цілої фрази іншим, аналогічним за змістом; сполучникове з'єднання (conjunction) – сполучники служать як для зв'язку підрядного речення з головним, так і вказують на тип зв'язку (причинно-наслідкова, умовна і т.д.). Крім сполучників сюди належать і вставні слова. Лексична зв'язність (lexical cohesion) використовується, коли одну і ту ж ідею можна висловити різними словами (сюди належать синоніми, близькі за значенням слова, узагальнення та конкретизація).

Ще однією синтаксичною особливістю наукового тексту є виключення зі структури речення суб'єкта дії (агенса), оскільки пізнання світу у науковій мові представляється узагальненою формою – як колективної творчості. Цьому відповідає широке використання пасивного стану дієслова, наприклад:

"This risk **was**, nevertheless, **mitigated** by the fact that all participants were experienced professionals operating in a field where they would be accustomed to maintaining confidentiality. Ethical approval **was secured** from the University of Portsmouth Ethics Committee" [9].

Науковий текст відноситься по полікодових, оскільки він ґрунтується на кодуванні інформації з використанням знаків двох різних систем (вербальної та паравербальної, зокрема, іконічної). Використання полікодових елементів у досліджених статтях (таблиці, графіки, рисунки) сприяє досягненню основної мети дослідження.

Висновки і пропозиції. Структура аналізу наукового тексту юридичного спрямування повинна складатися із розгляду його композиційних особливостей, лексико-синтаксичних характеристик рис та функції полікодових елементів. Кожна зі структурних частин, що виділяються в архітектоніці тексту, виконує свою особливу функцію, несе певне когнітивно-дискурсивне навантаження як у рамках самого тексту, так і в контексті наукової комунікації загалом. Лексичні особливості наукового стилю зумовлюють абстрактно-узагальнений характер викладу, який реалізується

насамперед у широкому вживанні абстрактної лексики, та підкреслену точність висловлювання, яка досягається вживанням спеціальних термінів, у нашому випадку – юридичних. До синтаксичних характеристик наукового тексту належить послідовна побудова фактів, пов'язаних між собою, що досягається завдяки першій синтаксичній особливості – використанню складних форм сполучників та прислівників, вставних слів, а також виключення зі структури речення суб'єкта дії (агенса). Цьому відповідає широке використання пасив-

ного стану дієслова. Полікодовий характер наукового тексту ґрунтується на кодуванні інформації з використанням знаків двох різних систем (вербальної та паравербальної, зокрема, іконічної). Використання полікодових елементів у досліджених статтях (таблиці, графіки, рисунки) сприяє досягненню основної мети дослідження.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в аналізі виокремлених особливостей наукового юридичного тексту в межах когнітивної наукової парадигми.

Література

1. Артикуца Н.В. Мова права у її функціональних різновидах. 2008. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149235495.pdf> (дата звернення: 15.10.2022)
2. Лівичька І. Науковий дискурс: рівні та особливості аналізу. *Наукові записки. Серія: філол. науки*. Вип. 96 (1). 2011. С. 381-385.
3. Маслова Т.Б. Типологія наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигмі. *Англістика та американистика: (зб. наук. пр)*. Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2012. Вип. 10. С. 39-43.
4. Cobb T., Horst M. Reading academic English: Carrying learners across the lexical threshold. *Research perspectives on English for academic purposes*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. P. 315-329.
5. Flowerdew J. English for Specific Academic Purposes (ESAP) Writing. *Writing & Pedagogy*. 2016. № 8. P. 1-4.
6. Griffies S.M. Elements of style for writing scientific journal articles. 2018. URL: https://www.gfdl.noaa.gov/wp-content/uploads/2018/08/Elements_of_Style.pdf (дата звернення: 15.10.2022)
7. Prando G. Science and style. *Nature Nanotech.* 2018. № 13. P. 352. <https://doi.org/10.1038/s41565-018-0114-2>
8. Watson Todd R. EAP or TEAP? *Journal of English for Academic Purposes*. 2003. № 2. P. 147-156.
9. Button M., Kapend R., Stiernstedt P. Investigative private policing beyond the police: an exploratory study. *Policing and Society*. 2022. URL: 10.1080/10439463.2022.2071894 (дата звернення: 15.10.2022)
10. Rogmann A. Impact of International Law on the EU Customs Union. *Erasmus Law Review*. 2019. 3. P. 233-245.
11. Tiedemann P. Are There Moral Duties toward Refugees? Considerations in Legal Ethics. *Laws*. 2021. 10. P. 4-12 <https://doi.org/10.3390/laws10010004>
12. Wang Z., Caruso D. Is an oral-evidence based criminal trial possible in China? *The International Journal of Evidence & Proof*. 2016. 21:1-2. P. 52-68.

Tomchakovska Yu. O., Strochenko L. V., Tomchakovskiy O. G. STRUCTURE OF THE ANALYSIS OF THE ENGLISH LEGAL SCIENTIFIC TEXT

The article examines the structure of the analysis of a legal scientific text, which consists of considering its compositional features, lexical-syntactic features and the function of polycode elements. Each of the structural parts that stand out in the architecture of the text performs its own special function, carries a certain cognitive and discursive load both within the text itself and in the context of scientific communication in general. Direct citation, explicit references to the opinion of certain scientists, refutation of this opinion, agreement with it or commenting on it can be considered a peculiar manifestation of intertextuality in a scientific text. The lexical features of the scientific style determine the abstract-generalized nature of the presentation, which is realized primarily in the wide use of abstract vocabulary, and the emphasized precision of expression, which is achieved by the use of special terms, in our case – legal ones. The syntactic characteristics of a scientific text include the sequential construction of facts that are related to each other; which is achieved due to the first syntactic feature – the use of complex forms of conjunctions and adverbs, interjections, as well as the exclusion of the subject of action (agent) from the sentence structure, since knowledge of the world in scientific language is presented in a generalized form – as collective creativity. This corresponds to the wide use of the passive voice of the verb. The polycode character of the scientific text is based on the coding of information using the signs of two different systems (verbal and paraverbal, in particular, iconic). The use of polycode elements in the researched articles (tables, graphs, figures) contributes to the achievement of the main goal of the study. We see the prospect of further research in the analysis of selected features of the scientific legal text within the cognitive scientific paradigm.

Key words: scientific legal text, composition, lexical and syntactic features, polycode character, term.